

Asia: VN/31974/2021

Hallituksen esitys eduskunnalle kotoutumisen edistämisestä annetuksi laiksi ja siihen liittyviksi laeiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset kommentit kotoutumislakia koskevaan lakiehdotukseen

Monet pelialan yritykset käyttävät merkittäviä summia rahaa maailman parhaiden huippuosaajien houkuttelemiseksi Suomeen. Näiden huippuosaajien puolisoiden ja perheen kotoutumisen onnistuminen on yksi keskeisimmistä tekijöistä, mikä ennustaa heidän Suomeen jäämistään. Tästä johtuen monet yritykset ovat valmiita panostamaan myös työntekijöidensä perheenjäsenten kotoutumiseen ostamalla heille kotoutumista ja asettautumista tukevia palveluita. Kotoutumis- ja asettautumispalveluiden tulisikin pohjautua julkisten ja yksityisten palveluntarjoajien saumattomaan yhteistyöhön.

Huippuosaajien puoliset ovat käytännössä äärimmäisen moninainen ryhmä. Tästä syystä myöskään kotouttamisen ja asettautumisen edistämistä tukevaa lainsäädäntöä ei pitäisi kehittää yhden maahanmuuttajaryhmän ehdoilla vaan lainsäädännön kautta tulisi rakentaa joustavat ja ketterät puitteet monipuolisille kotoutumis- ja asettautumispalveluille, jotka palvelevat moninaista maahanmuuttajajoukkoa.

Eryteisesti korkeakoulutetut maahanmuuttajat kokevat nykyiset kotoutumispalvelut usein riittämättömiksi tai vähintäänkin heidän tarpeitaan vastaamattomiksi. Esimerkiksi kunnallisten työllistymispalveluiden olisikin tarjottava räätälöity palvelukokonaisuus akateemisille maahanmuuttajille.

Perusmuotoinen tai monialainen osaamisen ja kotoutumisen palvelutarpeen arviointi ja kotoutumissuunnitelma (12-22 §)

Koska kotoutuminen ja asettautuminen alkaa jo ennen maahanmuuttoa, kunnille on kirjattava lakiin velvollisuus luoda ja ylläpitää ”maahanmuuttajan palvelulaatikkoo”, joka pitää sisällään vähintäänkin

suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi keskeiset tiedot muun muassa kunnan tarjoamista kotoutumis- ja asettautumispalveluista, julkisten ja yksityisten vuokra-asuntomarkkinoiden toiminnasta kunnassa, paikallisista vapaa-ajan harrastusmahdollisuuksista, paikallisista kulttuuripalveluista sekä paikallisista koulutusmahdollisuuksista ja työmarkkinoista.

Kotoutuskoulutus (24-25 §) ja omaehtoisen opiskelun tukeminen (26-30 §)

-

Yleiset kommentit kunnan kotoutumishjelmaan (11 §) ja monikielinen yhteiskuntaorientaatio (23 §)

Suomen lainsäädäntöympäristön on mahdollistettava (esim. yritysten kustantaman) omaehtoisen kotoutumishjelman laatiminen tai vähintäänkin kunnallisen kotoutumishjelman toteuttaminen omaehtoisesti. Aina julkiset kotoutumispalvelut ja -koulutukset eivät vastaa laadultaan sitä (esim. työnantajan työntekijän kumppanille tarjoamat suomen kurssit) mitä työsopimusneuvotteluissa on maahan muuttavan huippuosaaajan kanssa sovittu tai niiden toteutuminen kestää kohtuuttoman kauan (viikkojen sijaan kuukausia). Kunnallisten kotoutumishjelmien onkin oltava joustavia ja palveluntarjoajaneutraaleja. Ennalta määriteltyjen julkisten palveluiden sijaan maahanmuuttajien on voitava valita myös yksityisiä palveluita. Julkisten palveluiden osalta lakiin on kirjattava selkeät ja tiukat määräajat palveluiden tarjoamiselle. Kotoutumissuunnitelman tekemisestä kotoutumispalveluiden, -orientaatioiden ja -koulutusten käynnistymiseen on asetettava selkeä muutaman viikon määräaika.

Alaikäisenä ilman huoltajaa tulleiden lasten ja nuorten palvelut (3 luku)

-

Kuntaan ohjaaminen (4 luku)

-

Kunnan, hyvinvointialueen ja valtion tehtävät (5-7 luvut)

Asettautumisen jouduttamiseksi Verottajan, Kelan ja DVV:n tulisi käsitellä työntekijän perheen hakemukset yhdessä työntekijän hakemusten kanssa. Esimerkiksi DVV käsittelee tällä hetkellä työntekijän hakemukset yhdessä tai kahdessa viikossa, mutta hänen perheenjäsentensä hakemusten käsittelyyn menee helposti 12-16 viikkoa, mikä viivästyttää täysin kestävästi työntekijän perheen kotoutumisen alkamista.

Monialainen yhteistyö on toimivan ja sulavan palvelupolun perusedellytys. Tämä koskee erityisesti Suomeen muuttavia seuraavien ensimmäisten kuukausien asettautumispalveluiden yhteensovittamista. Onkin tärkeää, että kunnallisen yhteistyöryhmän ja asettautumisen yleisen edistämisen lisäksi kunnille, hyvinvointialueille ja valtiolle asetetaan velvollisuus tuoda maahanmuuttoa ja kotoutumista edistävä palvelu konkreettisesti yhden luukun taakse. Vähintäänkin suurimmissa kaupungeissa Migrin, Verottajan, Kelan, DVV:n, hyvinvointialueen ja kaupungin maahanmuuttajille suuntaamat palvelut on tuotava yhden luukun alle hyvin resursoidun ja Helsingissä onnistuneesti pilotoidun ”International House”-konseptin avulla. Lisäksi lakiin tarvitaan selkeä määräaika asettautumispalveluille. Kokonaisuudessaan oleskelulupahakemuksesta Suomeen

muuttoon ja Verottajan, Kelan, DVV:n, hyvinvointialueen ja kaupungin palveluihin rekisteröitymiseen (mukaan lukien lasten koulupaikat) saa mennä vain kuukausi.

Alkuvaiheen asettautumisen ja kotoutumisen onnistumiseksi lakiin on kirjattava niin valtionhallinnolle, hyvinvointialueelle kuin kaupungille velvollisuus tarjota kaikki kotoutumis- ja asettautumispalvelunsa ja -lomakkeensa suomen ja ruotsin lisäksi englanniksi.

Lisäksi kaupungeilla on oltava velvollisuus taistella arkipäivän rasismia vastaan. Monet Suomeen muuttaneet huippuosaajat ja heidän perheenjäsenensä ovat kohdanneet avoimen rasistista käytöstä Suomeen muuttonsa jälkeen, mikä hidastaa merkittävästi Suomeen kotoutumista.

Valtion korvaukset (8 luku)

-

Tiedonsaanti ja tietojärjestelmä (9 luku)

-

Yleiset kommentit muihin lakiehdotuksiin

On kotoutumisen edistämisen kannalta perin juurin kummallista, että Suomen verolainsäädäntö katsoo työnantajan työntekijälle tai työntekijän perheenjäsenille ostamat kotoutumispalvelut ansiotuloverotuksessa verolliseksi työsuhde-eduksi. Erityisesti ensimmäisinä kuukausina työnantajan tarjoamien muutto- ja kotoutumispalveluiden kokonaissumma voi noista yli kymmeneen tuhanteen euroon, minkä aiheuttama verorasite työsuhde-etuna voi olla kovapalkkaisellekin huippuasiantuntijalle kohtuuton. Suomen verolainsäädännön tulisi päin vastoin kannustaa yrityksiä panostamaan työntekijöidensä ja heidän perheenjäsentensä kotoutumiseen tekemällä työnantajan kustantamista muutto- ja kotoutumispalveluista työntekijälle täysin verottomia ansiotuloverotuksessa ja luomalla työnantajalle erityinen yritysverotuskannustin niiden tarjoamiseksi.

Vaikutusten arviointi ja muut perusteluja koskevat huomiot

-

Kaleva Jari-Pekka
Neogames Finland ry